
XI

ELS NOMS PROPIS ESTRANGERS

Sumari

1. Introducció
2. La transcripció i la transliteració
3. Els topònims
  - 3.1. Topònims d'alfabets no llatins
  - 3.2. Topònims menors
  - 3.3. Ús de l'article en els topònims
4. Els noms d'institucions i entitats públiques
  - 4.1. Organismes administratius
  - 4.2. Empreses públiques
  - 4.3. Centres d'ensenyament i entitats culturals
  - 4.4. Organitzacions internacionals
5. Els noms d'institucions i entitats privades
  - 5.1. Entitats bancàries
  - 5.2. Altres empreses privades
  - 5.3. Centres d'ensenyament i entitats culturals
  - 5.4. Partits polítics i associacions cíviques
  - 5.5. Clubs esportius
    - 5.5.1. Clubs que inclouen un topònim en la denominació
    - 5.5.2. Clubs que no inclouen cap topònim en la denominació
- 5.6. Federacions
- 5.7. Marques registrades
6. Els títols d'obres i documents
  - 6.1. Llibres i publicacions periòdiques
  - 6.2. Pel·lícules
  - 6.3. Obres d'art (pintures, escultures)
  - 6.4. Obres musicals
  - 6.5. Textos normatius i altres documents jurídics
7. Els antropònims
  - 7.1. Personatges històrics
  - 7.2. Personatges literaris i mitològics
  - 7.3. Personalitats actuals
  - 7.4. Antropònims d'alfabets no llatins
  - 7.5. Càrrecs i tractaments protocol·laris
8. Bibliografia

MANUAL
LA REDACCIÓN Y EL USO DE TEXTOS
D'ESTIL

1. Introducció

1.1. El principal problema que presenten els noms propis estrangers és que a vegades es troben escrits en versió original i a vegades es tradueixen. L'objectiu d'aquest capítol és establir, fins allà on sigui possible, uns criteris d'actuació respecte a aquesta doble possibilitat; és a dir, determinar quan cal respectar aquests noms propis tal com són en la llengua original i quan cal traduir-los.

1.2. A grans trets, es poden distingir quatre criteris que afavoreixen la traducció dels noms propis:

a) Que siguin transparents. Són *noms propis transparents* els que donen informació d'allò que designen perquè estan formats a partir de noms comuns. Són denotatius, descriuen.

[1] Ministeri d'Afers Estrangers

En canvi, els *noms propis opacs*, que designen continguts informatius sense descriure'ls, són més difícilment traduïbles.

[2] George Hill

[3] Juan Rodríguez

De tota manera, la traducció de noms propis transparents pot presentar alguns problemes, derivats del fet que la traducció no es correspongui amb el que aquest nom designa normalment en la llengua d'arribada. (Per exemple, un *secretari d'estat* espanyol no té, ni de bon tros, les mateixes funcions que el *secretari d'estat* dels Estats Units d'Àmerica.)

Si en la llengua d'arribada existeix el terme però vol dir una altra cosa, s'ha de complementar. En el cas de l'exemple següent, n'hi ha prou amb un gentilici.

[4] el secretari d'estat nord-americà

Si en la llengua d'arribada no hi ha un terme equivalent, se n'ha de fer la traducció literal si és coneguda i s'entén prou bé.

[5] la Cambra dels Comuns (*cambra baixa del Parlament britànic*)

[6] la Cambra de Representants (*cambra baixa del Congrés dels EUA*)

Però si la traducció literal del terme no és coneguda o no s'entén prou bé, se n'ha de fer una traducció funcional.

[7] el Parlament alemany (*de Bundestag, literalment: 'assemblea legislativa alemanya'*)

b) Que siguin institucionals. El nom propi d'una institució o un organisme de l'Administració, d'empreses públiques, etc., és traduïble a una altra llengua.

[8] Institut Nacional d'Indústria

Contràriament, el d'una empresa privada es manté inalterable, llevat que la mateixa empresa el tradueixi en els seus textos.

[9] El Corte Inglés

[10] Forces Elèctriques de Catalunya, SA (*la denominació registrada d'aquesta empresa és només en espanyol*)

c) Que siguin molt coneguts o difosos. El coneixement general o l'àmplia difusió d'un nom propi en pot propiciar una traducció o adaptació, com s'esdevé, per exemple, amb alguns topònims (v. § 3).

d) Que siguin esmentats en un context informal, o bé formal però no oficial. És el cas dels noms dels clubs de futbol, que tenen un nom oficial no traduïble pel fet de ser una entitat privada, però que pot haver estat adaptat per l'ús popular (v. § 5.5).

[11a] Club Atlético de Madrid

[11b] Atlètic de Madrid

2. La transcripció i la transliteració

2.1. L'escriptura dels noms propis estrangers en versió original no presenta cap problema si es tracta d'una llengua d'alfabet llatí. En canvi, si pertanyen a una llengua d'alfabet no llatí (com ara l'àrab, el rus o el xinès), se n'ha de fer una reconversió, per a la qual cosa es poden seguir dos criteris: la transcripció o la transliteració.

2.2. La transcripció consisteix a representar el nom en qüestió amb l'ortografia de la llengua d'arribada partint de la pronúncia original.

[12a] Txaikovski

[13a] Gorbaxov

Les grafies resultants de l'aplicació d'aquest criteri tenen l'avantatge que són fàcils de manejar pels usuaris (redactors, correctors, tipògrafs, etc.) i de retenir pels lectors: tot-hom s'hi pot familiaritzar més. L'inconvenient que presenten és que hi haurà una grafia diferent del mateix nom per a cada llengua d'arribada, segons el seu sistema ortogràfic.

[12b] Chaikovsky (*per a l'espanyol*)

[13b] Gorbachev (*per a l'espanyol*)

2.3. La transliteració consisteix a representar el nom amb els signes d'un alfabet diferent. A diferència de la transcripció, no es fixa tant en els trets fonètics, sinó que intenta reproduir l'original, lletra per lletra. Els sistemes de transliteració d'alfabets no llatins més utilitzats en general són els proposats per la International Organization for Standardisation (ISO) i per l'Institut de Ciències Lingüístiques (ICL) de Rússia (que, de fet, és una transcripció fonològica).

[12c] Čajkovskij (*ISO i ICL*)

[13c] Gorbačëv (*ISO*)
Gorbačov (*ICL*)

Vegem, en el quadre 1, una mostra d'uns quants noms de personatges d'origen rus, transcrits i transliterats d'acord amb la proposta de l'Institut d'Estudis Catalans.¹

2.4. Tot i que publicacions com la *Gran enciclopèdia catalana* s'han decantat per donar prioritat al criteri de la transliteració (p. ex., l'entrada *Txaikovski* remet a *Čajkovskij*), creiem que té més avantatges pràctics el criteri de la transcripció, sobretot perquè hi ha una identificació més clara entre pronúncia i llengua d'arribada.

1. Qui estigui interessat en taules de transcripció i transliteració per a llengües d'alfabet no llatí pot consultar la *Gran enciclopèdia catalana* en les entrades de la llengua corresponent. Per al cas de l'àrab, pot consultar també el document de l'Institut d'Estudis Catalans «Proposició sobre els sistemes de transliteració i transcripció dels mots àrabs al català», dins *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: IEC, 1990, p. 141-158. I també BALAÑA, Pere. *Lèxic usual català-àrab àrab-català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1994. Per al cas del rus, pot consultar també el document de l'Institut d'Estudis Catalans «Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català», dins *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC, 1996, p. 55-89.

QUADRE 1. Noms de personatges d'origen rus

Transcripció	Transliteració segons l'ISO
Bréjnev, Leonid Ilítx	Brežnev, Leonid Il'ič
Dostoievski, Fiódor Mikhaïlovítx	Dostoevskij, F'odor Mikhajlovič
Gorbatxov, Mikhaïl Serguéievítx	Gorbačëv, Mikhail Sergeevič
Gorki, Maksim	Gorki, Maksim
Ieltsin, Borís Nikolàievítx	El'cin, Boris Nikolaevič
Kàrpov, Anatoli	Karpov, Anatolij
Khrusxov, Nikita Serguéievítx	Khruščëv, Nikita Sergeevič
Kossiguin, Aleksei Nikolàievítx	Kosygin, Aleksej Nikolaevič
Lenin, Vladímir Ilítx	Lenin, Vladimir Il'ič
Mendeléiev, Dmitri Ivànovítx	Mendeleev, Dmitrij Ivanovič
Stalin, Iossif Vissariónovítx Džugaixvili	Stalin, Iosif Vissarionovič Džugašvili
Tolstoi, Lev (o Lleó)	Tolstoj, Lev
Txaikovski, Piotr Ilítx	Čajkovskij, Pëtr Il'ič
Txékhov, Anton Pàvlovítx	Čekhov, Anton Pavlovič
Xestov, Lev (o Lleó)	Šestov, Lev

3. Els topònims²

Cada llengua tracta els topònims estrangers seguint dos criteris: o bé els usa en la forma original (*Ciudad Real*) o bé en una forma adaptada —en podríem dir «traduïda»— que la tradició ha consagrat (*Saragossa*), forma que s'ha de fer servir en lloc de l'original (*Zaragoza*).

S'ha de tenir present, però, que aquestes formes adaptades no s'improvisen: han d'estar signades en els repertoris enciclopèdics, i l'usuari no en pot inventar una catalanització si no n'hi ha cap constància documental.

Les raons per les quals hi ha topònims que adopten una versió catalana són complexes, i això pot fer semblar arbitrari que uns topònims estiguin catalanitzats mentre que d'altres no. A la catalanització hi poden contribuir els fets següents:

a) La importància del topònim: els noms de països i grans ciutats són més susceptibles de tenir versions catalanitzades —i també en les altres llengües romàniques— que els noms de poblacions petites.

[14] Estats Units

[16] França

[18] Gran Bretanya

[20] París

[22] Florència

[24] Brusselles

[15] Rússia

[17] Alemanya

[19] Nova York

[21] Munic

[23] Londres

b) Les relacions històriques dels Països Catalans amb el territori designat pel topònim en qüestió. Així, en virtut de l'existència de la Corona catalanoaragonesa, les ciutats més importants d'Aragó tenen forma catalana.

[25] Osca

[27] Terol

[26] Saragossa

2. Pel que fa a aquests termes, vegeu també el capítol xvi, § 3 i 4.

D'acord amb aquest mateix criteri, també tenen forma catalana força topònims d'Espanya i de França, i també alguns d'Itàlia (com *Sardenya* i *Càller*).

[28a]	Còrdova	[28b]	Córdoba (<i>ciutat argentina; forma sense catalanitzar</i>)
[29]	Cadis	[30]	Màlaga
[31]	Lleó	[32]	Àlaba
[33]	Biscaia	[34]	Castella
[35]	Canàries	[36]	Tolosa de Llenguadoc

Però també hi ha contradiccions. Malgrat el topònim *Canàries*, les ciutats de les anomenades «Illes Afortunades» i els noms de les illes mateixes no tenen versió catalana.

[37]	Santa Cruz de Tenerife	[38]	Las Palmas
[39]	El Hierro		

I malgrat el topònim *París*, amb el famós *Barri Llatí* i els *Camps Elisis*, escriurem *Saint-Michel*, en versió original, i no pas *Sant Miquel*.

Remarquem també la tendència, pel que fa a topònims d'Espanya, a adaptar el nom de la comunitat autònoma encara que coincideixi amb un topònim més petit no catalanitzat.

[40]	Castella-la Manxa (<i>comunitat autònoma</i>)
[41]	La Mancha (<i>comarca; sense catalanitzar</i>)

3.1. Topònims d'alfabets no llatins

Els topònims d'alfabets no llatins s'han de transcriure o transliterar. Normalment, però, es transcriuen (v. § 2).

[42]	Txernóbil ³	[43]	Moscou
[44]	Sant Petersburg		

3.2. Topònims menors

Pel que fa als topònims menors, generalment se'n tradueix la part genèrica i se'n deixa intacta la part concreta.

[45a]	plaça d'Orient	[46a]	passeig de la Castellana
-------	----------------	-------	--------------------------

Però també hi ha l'opció de deixar tot el topònim en versió original, amb la condició d'escriure'n la part genèrica amb majúscula.

[45b]	Plaza de Oriente	[46b]	Paseo de la Castellana
-------	------------------	-------	------------------------

I a vegades no es pot traduir, perquè la tradició ens l'ha servit en versió original i l'adaptació el desvirtuaria o en dificultaria la identificació.

[47]	Schillerstraße	[48]	Trafalgar Square
------	----------------	------	------------------

3. Transcrivim amb accent tancat la *o* d'aquest topònim, tot i que és ucraïnès, d'acord amb la recomanació feta per l'Institut d'Estudis Catalans a la pàgina 77 del document «Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català», dins *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC, 1996, p. 55-89.

3.3. Ús de l'article en els topònims

Si el topònim té versió catalana, l'article ha d'anar en minúscula, seguint el mateix criteri que s'aplica als topònims catalans.⁴

[49] el Caire

[50] l'Havana

Si el topònim no té versió catalana, l'article s'ha d'escriure amb la inicial en majúscula.

[51] La Paz

[52] La Línea de la Concepción

[53] Los Angeles

[54] La Spezia

4. Els noms d'institucions i entitats públiques

Com a criteri general, els noms de les institucions i entitats públiques es tradueixen al català. Fixem-nos que es tracta sempre de noms transparents (v. § 1.2.a). Si tenen sigla, de vegades es tradueix.⁵

4.1. Organismes administratius

Els noms dels organismes administratius es tradueixen al català.

[55] Ministeri d'Afers Socials

[56] Consell General del Poder Judicial

4.2. Empreses públiques

En general, els noms de les empreses públiques es tradueixen al català. Però també hi ha la possibilitat de no fer-ho.

[57a] Aeroports Espanyols i Navegació Aèria

[57b] Aeropuertos Españoles y Navegación Aérea

[58a] Radiotelevisió Espanyola

[58b] Radiotelevisión Española

[59a] Ràdio Exterior d'Espanya

[59b] Radio Exterior de España

4.3. Centres d'ensenyament i entitats culturals

En principi, els noms propis dels centres d'ensenyament i entitats culturals de titularitat pública o semipública no es tradueixen.

[60a] Universidad Autónoma de Madrid

[61a] Teatro Real

[62a] Museo del Prado

[63] Real Academia Española

4. Remarquem que la *Gran enciclopèdia catalana*, a partir de la segona edició, ha canviat de criteri respecte a la grafia *El Salvador*, que ha passat a ser *el Salvador*, amb l'article en minúscula, i respecte a la grafia *la Haia*, que ha passat a ser forma secundària de *l'Haia*, amb l'article apostrofat. De totes maneres, l'Oficina d'Onomàstica de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, en un informe intern emès el 22 d'octubre de 1997, recomana mantenir sense apostrofar l'article del topònim *la Haia*, per raons de pronúncia i etimològiques.

5. P. ex., ONU (Organització de les Nacions Unides); en canvi, no es tradueix una sigla com ara UNESCO (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization), perquè es tracta d'una institució més coneguda per la sigla que no pel nom.

- [64a] Consejo Superior de Investigaciones Científicas
[65] Centro de Arte Reina Sofía

Però opcionalment es poden traduir els noms que comencin amb termes genèrics com ara *universitat, escola, museu, teatre, cinema, institut, fundació, orquestra*, etc., donada la seva transparència i l'ús popular. (En tot cas, no infringirem cap norma si els escrivim en la llengua d'origen.)

[60b] Universitat Autònoma de Madrid	[61b] Teatre Reial
[62b] Museu del Prado	[64b] Consell Superior d'Investigacions Científiques

4.4. Organitzacions internacionals

Els noms de les organitzacions internacionals es tradueixen al català.

[66] Organització de les Nacions Unides	[67] Cascos Blaus
[68] Unió Europea	[69] Parlament Europeu
[70] Comissió Europea	

5. Els noms d'institucions i entitats privades

En general, els noms d'institucions i entitats privades no s'han de traduir. De tota manera, si tenen un nom propi transparent i un caràcter més d'institució que d'empresa, poden ser traduïts si no se citen oficialment, ja que l'ús tendeix a adaptar-los. Si tenen sigla, tampoc no s'ha de traduir.⁶

5.1. Entitats bancàries

En principi, els noms propis de les entitats bancàries i les caixes d'estalvis no es tradueixen.

[71a] Crédit Lyonnais	[72a] Banco Zaragozano
[73a] Banco Popular	[74a] Banco de España
[75a] Caja de Madrid	[76a] Banco Santander Central Hispano

Però alguns mitjans de comunicació tendeixen a traduir-los quan els citen en la informació econòmica —no pas en els textos publicitaris.

[71b] Crèdit Lionès	[72b] Banc Saragossà
[73b] Banc Popular	[74b] Banc d'Espanya
[75b] Caixa de Madrid	[76b] Banc Santander Central Hispà

5.2. Altres empreses privades

Els noms propis de les empreses privades no s'han de traduir, i s'han de citar tal com figuren en el registre oficial d'empreses. Són equivalents als noms de persones (v. t. § 1.2.b).

6. Però hi pot haver alguna excepció de sigla modificada d'acord amb la traducció, fixada per l'ús dels mitjans de comunicació, com ara *PNB* (Partit Nacionalista Basc) en lloc de *PNV* (Partido Nacionalista Vasco), i *OAP* (Organització per a l'Alliberament de Palestina) en lloc de *OLP* (Organisation pour la Libération de la Palestine).

[77] Cubiertas y MZOV	[78] Carbuos Metálicos
[79] Tabacos de Filipinas	[80] Royal Insurance

5.3. Centres d'ensenyament i entitats culturals

En principi, els noms propis dels centres d'ensenyament i entitats culturals de titularitat privada no es tradueixen.

- [81*a*] Universidad de Navarra

Però opcionalment es poden traduir els noms que comencin amb termes genèrics com ara *universitat, escola, museu, teatre, cinema, institut, fundació, orquestra*, etc., donada la seva transparència i l'ús popular. (En tot cas, no infringirem cap norma si els escrivim en la llengua d'origen.)

- [81*b*] Universitat de Navarra

5.4. Partits polítics i associacions cíviques

En general, els noms dels partits polítics, organitzacions empresarials i sindicals i associacions cíviques no s'haurien de traduir. Però en la pràctica sovint es tradueixen, donada la seva transparència i l'ús que en fan els mitjans de comunicació.

[82 <i>a</i>] Partido Socialista Obrero Español
[82 <i>b</i>] Partit Socialista Obrer Espanyol
[83 <i>a</i>] Izquierda Unida
[83 <i>b</i>] Esquerra Unida
[84 <i>a</i>] Comisiones Obreras
[84 <i>b</i>] Comissions Obreres
[85 <i>a</i>] Confederación Española de Organizaciones Empresariales
[85 <i>b</i>] Confederació Espanyola d'Organitzacions Empresarials

Alguns d'aquests noms s'escriven sempre en versió original —i a vegades en versions híbrides—, segons l'ús tradicional dels mitjans de comunicació.

[86] Sendero Luminoso	[87] Sinn Féin
[88] Partit Colorado	

5.5. Clubs esportius

Els clubs esportius tenen un nom oficial que no s'ha de traduir: *Rayo Vallecano* (futbol), *Estudiantes* (bàsquet). De tota manera, hi ha una certa tradició de traduir o adaptar els noms dels equips més famosos o coneguts, com es constata en l'ús que en fan els mitjans de comunicació. (v. t. § 1.2.d).

5.5.1. Clubs que inclouen un topònim en la denominació

Si el topònim o el gentilici en qüestió tenen versió catalana, el nom del club és catalanitzat —com a mínim, en la part del topònim— en els usos informatius.

[89] el Saragossa	[90] el Deportivo de la Corunya
[91] l'Espanyol	[92] el Cadis
[93] el Nàpols	[94] l'Inter de Milà
[95] el Bayern de Munic	[96] el Colònia
[97] l'Atlètic de Madrid	

5.5.2. Clubs que no inclouen cap topònim en la denominació

En principi, no es tradueixen.

- [98] l' Athletic Club (de Bilbao)   [99] l'Estudiantes (de Madrid)

Només es tradueixen si hi ha la tradició de fer-ho, fixada per l'ús. Aquesta tradició, com hem dit, afecta els clubs més coneguts.

- [100] la Reial Societat (de Sant Sebastià)

5.6. Federacions

Els noms de les federacions (esportives, sindicals, etc.) i organitzacions paral·leles de caràcter oficial⁷ es tradueixen al català.

- [101] Federació Espanyola de Tennis
[102] Federació del Metall de Comissions Obreres
[103] Associació de Futbolistes Espanyols
[104] Lliga de Futbol Professional

5.7. Marques registrades

Els noms de marques registrades s'han d'escriure tal com figuren en el registre corresponent. És obvi, doncs, que no admeten traducció.

- [105] un Seat Ibiza   [106] un Honda Prelude

6. Els títols d'obres i documents

6.1. Llibres i publicacions periòdiques

6.1.1. Els títols dels llibres s'han de citar en català si hi han estat traduïts. Al costat, opcionalment, es pot escriure el títol original, entre parèntesis i en cursiva.

- [107] *El nom de la rosa* (*Il nome della rosa*)

Si no han estat traduïts al català, s'han de citar en versió original. Al costat, opcionalment, es pot escriure una traducció literal del títol, entre parèntesis i entre cometes.

- [108] *Opera on record* («Òpera enregistrada»)

I si no han estat traduïts al català però n'existeix una versió en espanyol, és corrent citar-los en aquesta última versió més que no pas segons el títol original (o en francès a la Catalunya del Nord).

6.1.2. Els títols de les publicacions periòdiques s'han de citar en la llengua original.

- [109] *La Vanguardia*   [110] *Le Monde*
[111] *The New York Times*   [112] *Avui*

7. «Oficial» no vol dir aquí 'de l'Administració'; per tant, tampoc no vol dir 'de titularitat pública'.

6.2. Pel·lícules

Els títols de pel·lícules s'han de citar en català si hi han estat doblades. Al costat, opcionalment, es pot escriure el títol original, entre parèntesis i en cursiva.

[113] *Rocco i els seus germans* (*Rocco e i suoi fratelli*)

Si no han estat doblades al català però sí a l'espanyol, és corrent citar-les en aquesta última llengua, en coherència amb el títol amb què s'exhibeixen comercialment i que figura a la cartellera i als espais publicitaris dels mitjans de comunicació (o en francès a la Catalunya del Nord). A continuació, opcionalment, es pot escriure el títol original, entre parèntesis i en cursiva.

[114] *El resplandor* (*The shining*)

Si no han estat doblades en català ni en espanyol, s'han de citar en versió original. Al costat, opcionalment, es pot escriure una traducció literal del títol, entre parèntesis i entre cometes.

6.3. Obres d'art (pintures, escultures)

Els títols de pintures i escultures s'han de citar en català.

[115] *La Venus del mirall* (de Velázquez) [116] *La cadira i la pipa* (de Van Gogh)

6.4. Obres musicals

Els títols d'òperes i sarsueles s'han d'escriure en versió original, en correspondència amb la llengua del llibret.

[117] *Il barbiere di Siviglia* [118] *Doña Francisquita*

Algunes òperes, però, tenen un títol català, fixat per l'ús tradicional. En aquests casos és lícit esmentar-les en català. En rigor, però, caldria esmentar-les en versió original i, al costat, la versió catalana entre parèntesis i entre cometes.

[119] *Götterdämmerung* («El capvespre dels déus»)

Els títols de cançons, *lieder*, etc., s'han d'esmentar en la llengua en què han estat escrites. Opcionalment, s'hi pot escriure al costat una traducció literal del títol entre parèntesis i entre cometes.

Els títols de concerts, simfonies, sonates, quartets, etc., s'han d'escriure en català.⁸

[120] *Concert per a piano i orquestra número 5*, de Beethoven

6.5. Textos normatius i altres documents jurídics

Els noms dels textos normatius i dels documents jurídics s'han de traduir al català.

[121] Tractat d'Adhesió d'Espanya a la Comunitat Europea

[122] Tractat de Maastricht

[123] Llei 2/1992, del 28 de febrer, per la qual passen a denominar-se oficialment Girona i Lleida les províncies de «Girona» i «Llérida»

8. Per a la composició de les referències musicals, vegeu el capítol XIII, § 3.

7. Els antropònims

7.1. Personatges històrics

Els noms dels personatges històrics es tradueixen al català. Són personatges històrics els membres de les famílies reials, papes, sants i beats, i els personatges clàssics i medievals.

[124]	Felip de Borbó	[125]	Joan XXIII
[126]	sant Ricard	[127]	sant Agustí

7.2. Personatges literaris i mitològics

En la traducció de novel·les o obres de ficció modernes, els noms dels personatges no s'han de traduir. Però sí que tenen forma catalana alguns personatges clàssics.

[128]	el Quixot	[129]	la Ventafocs
[130]	la Caputxeta Vermella	[131]	Blancaneu

Els noms dels personatges mitològics s'han d'escriure en català.

[132]	Pegàs
-------	-------

7.3. Personalitats actuals

Els antropònims o noms de persona no es tradueixen. S'han d'escriure, doncs, en la llengua originària.

[133]	Bill Clinton	[134]	Felipe González
-------	--------------	-------	-----------------

A vegades, però, és difícil saber el nom real de les persones que viuen en el territori que constitueix el domini lingüístic del català. En principi, el naixement, la residència o el cognom no són criteris prou segurs per determinar sense error com s'ha d'escriure —és a dir: en quina llengua— el nom de pila d'una persona. S'hauria de saber el nom que cadascú usa i vol que s'usi. Però en cas de dubte pot prevaler com a criteri general escriure'l en català.

7.4. Antropònims d'alfabets no llatins

Els antropònims d'alfabets no llatins s'han de transcriure o transliterar. Normalment, però, es transcriuen (v. § 2).⁹

[135]	Hristo Stóitxkov ¹⁰
-------	--------------------------------

9. Quan es dubta sobre la grafia correcta d'un antropònim, es pot recórrer a les obres enciclopèdiques. En català disposem de la *Gran enciclopèdia catalana*, el *Gran Larousse català*, el *Diccionari enciclopèdic*, d'Enciclopèdia Catalana, el *Petit Curial enciclopèdic*, el *Diccionari enciclopèdic universal* i la *Hiperenciclopèdia* (v. la bibliografia).

10. Transcrivim amb accent tancat la *o* de *Stóitxkov*, tot i que es tracta d'un cognom búlgar, d'acord amb la recomanació feta per l'Institut d'Estudis Catalans a la pàgina 77 del document «Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català», a INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC, 1996, p. 55-89.

7.5. Càrrecs i tractaments protocol·laris

Els noms dels càrrecs i els tractaments protocol·laris, tot i que no són noms propis, plantegen problemes d'ús semblants.

7.5.1. Els noms dels càrrecs s'han de traduir literalment si el significat del mot en la llengua d'origen es correspon unívocament amb el significat del mot en la llengua d'arribada.

[136] ministre	[137] president
[138] alcalde	

Però la traducció literal no es pot fer si dona com a resultat en la llengua d'arribada un significat diferent del que té en la llengua original. En aquest cas, s'ha de fer una traducció funcional del càrrec, no pas literal.

[139] el president de la Cambra dels Comuns (<i>l'«Speaker» de la cambra baixa del Parlament britànic</i>)	
--	--

7.5.2. Els noms dels tractaments protocol·laris no s'han de traduir si tampoc no es tradueix el nom de la persona que introdueixen.

[140] sopar en honor de Sir John Major	
[141] l'Excelentísimo Señor Julián García Vargas	

8. Bibliografia

- BALANÀ, Pere. *Lèxic usual català-àrab àrab-català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1994.
- COROMINA, Eusebi. «*El 9 Nou*». *Manual de redacció i estil*. Vic: Eumo, 1991.
- COROMINES, Joan. *Lleures i converses d'un filòleg*. 2a ed. Barcelona: Club Editor, 1974.
- Diccionari enciclopèdic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1984.
- ESPINAL, M. Teresa. «Sobre la traducció de los nombres propios». *Cuadernos de Traducción e Interpretación*, núm. 11-12 (1989-1991), p. 73-93.
- Gran enciclopèdia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1970-1993. 18 v.
- Gran enciclopèdia catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-1989. 24 v.
- Gran Larousse català*. Barcelona: Edicions 62, 1990-1993. 10 v.
- Llibre d'estil de l'«Avui»*. Barcelona, [1988]. [Inèdit]
- NEWMARK, Peter. *A textbook of translation*. Londres: Prentice Hall, 1988. [Traducció a l'espanyol: *Manual de traducción*. Madrid: Cátedra, 1992.]
- *Approaches to translation*. Oxford: Pergamon Press, 1990.
- Petit Curial enciclopèdic*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1979.
- Proposta de traducció de noms propis*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Servei de Llengua Catalana, 1991.
- RUAIX, Josep. *El català*, 1. 7a ed. Moià: Josep Ruaix, 1990.
- *El català*, 3. 2a ed. Moià: Josep Ruaix, 1987.
- *Punts conflictius de català: Deu estudis sobre normativa*. Barcelona: Barcanova, 1989.
- Un model de llengua pels mitjans de comunicació. Llibre d'estil del «Diari de Barcelona»*. Barcelona: Empúries, 1987.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la segona edició del MANUAL D'ESTIL

Diccionari enciclopèdic universal. Barcelona: Edicions 62, 1998.

- GRAELLS, Jordi [et al.]. *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1999.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1990.
- *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1996.
- Llibre d'estil del diari Avui*. Barcelona: Empúries, 1997.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la tercera edició del MANUAL D'ESTIL

- Hiperenciclopèdia* [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. <http://www.grec.cat/home/hec/fr_pres.htm> [Consulta: 30 maig 2006]
- Llibre d'estil. El Periódico de Catalunya*. Barcelona: Ediciones Primera Plana, SA, 2002.
- LÓPEZ, Emili; MESTRE, Jesús [dir.]. *Diccionari d'història universal Chambers*. Barcelona: Edicions 62, 1995.
- MESTRE, Jesús [dir.]. *Diccionari d'història de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1992.
- MESTRES, Josep M. [coord.]. *Criteris i altres materials per a la correcció i l'edició de textos a l'Institut d'Estudis Catalans* [dossier de treball d'ús intern]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístic, gener 2006.